

Soru-Cevap

Soru: 18.02.2010 Perşembe günü Nijerli askeri kaynaklar, Binbaşı Adem Harun liderliğindeki askerlerin Devlet Başkanı Muhammed Tanja'ya karşı askeri darbe yaptığını, devlet başkanı ile hükümet üyelerinin başkent Niamey'deki devlet başkanlığı sarayına yakın bir yerde alıkonulduğunu, anayasanın askıya alındığını ve tüm devlet kurumlarının feshedildiğini duyurdu. O halde Nijer'deki bu darbe, Fransa'nın nüfuz sahibi olduğu bu kadim Fransız sömürgesinde Fransa'nın ajanları arasındaki yerel çatışma yüzünden meydana gelen önceki darbeler gibi midir yoksa devletlerarası bir çatışma mıdır? Allah sizleri hayırla mükâfatlandırsın.

Cevap:

Belirttiğiniz üzere bir darbenin olduğu ve zırhlı araçlar gibi ağır silahlar içeren Niamey Destek Kıtası Komutanı "Salou Djibo'nun" başkanlığında bir "Demokrasiyi Yenileme Yüksek Konseyi" kurulduğunun ilan edildiği doğrudur. Nitekim bu konseyin açıklamasında şöyle geçmiştir: "Hükümet feshedilmiştir. Demokrasiyi Yenileme Yüksek Konseyi, kamu işlerini yürütme yetkisinin bakanlıklardaki ve illerdeki genel yöneticilere verildiğini halka duyurur." [Reuters ve AFP / 19.02.2010]

Yaşananların hakikatini anlamak için aşağıdaki emareleri arzedeceğiz:

1. Fransız AFP Haber Ajansı, ismini vermediği Fransız bir yetkilinin geçenlerde şöyle dediğini aktarmıştır: "Nijer'de bir darbe teşebbüsü yaşanmıştır ve Tanja iyi bir konumda değildir." Ayrıca haber ajansı, bu diplomatın şöyle dediğini de aktarmıştır: "Bu darbeye cumhurbaşkanlığı muhafızları da karışmıştır." Ve şöyle bir izahatta bulunmuştur: "Ordunun bir kısmının Tanja'ya karşı çıktığını ve anayasa hükümlerine rağmen kendisini dayattığını biliyoruz. Ancak onların azınlıkta olduğuna inanıyoruz." Ve şöyle demiştir: "Bu ülkede bir darbeler tarihi vardır. Ancak bu kadar hızlı olacağı kanaatinde değildik." Nijerya Başbakanı Ali Badjo Gamatie ise çarşamba günü, yani darbeden bir gün önce bakanlar kuruluna acilen toplanma çağrısında bulunmuştu.

2. Tüm bunlar Fransa'nın, ajanı Muhammed Tanja'ya karşı bu kadar hızlı bir darbenin olmasını beklemeyi göstermektedir. Zira Fransa, ordu içerisinde böyle bir hareketliliğin varlığını hissediyordu ama onların azınlıkta oldukları, yani etkin yada darbe yapabilecek güçte olmadıkları kanaatindeydi. Fransa, onlarla müzakerelerde bulunmasına, durumu çözmeye çalışmasına ve darbeyi engellemeye uğraşmasına rağmen darbe meydana geldi. Keza hükümet de kendisine karşı bir tehdidin olduğunu hissediyor ve arkasına Fransa'yı alarak tehdidi ortadan kaldırmak için sorunu çözmeyi istiyordu ancak ordu, ona sürpriz yaptığı gibi Fransa'ya da sürpriz yaptı.

3. Fransa, bu darbeye karşı memnuniyetsizliğini dile getirerek darbeyi kınamıştır. Zira Fransa Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü şöyle demiştir: "Fransa, otoritenin anayasaya aykırı her türlü yollarla ele geçirilmesini kınamakta ve darbeciler ile devlet başkanı arasında diyalog yapılması çağrısında bulunmaktadır." [Amerikan el-Hurra Kanalı / 19.02.2010] Dolayısıyla Fransa Dışişleri Bakanlığı Sözcüsünün açıklaması, Fransa'nın darbecilere karşı olduğunu, görevine iade edilmesi amacıyla devlet başkanı ile darbeciler arasında diyalog yapılmasını istediğini teyit etmektedir. Dolayısıyla bundan da darbenin Fransa'ya karşı yapıldığı anlaşılmaktadır.

4. Fransız "AFP" Haber Ajansı, 19.02.2010'da ismini vermediği Washington'daki bir Amerikalı yetkilinin şöyle dediğini aktarmıştır: "'Tanja', darbenin meydana gelmesinden dolayı kendisinden başka hiçbir kimseyi kınamamalıdır." Yine aynı tarihte bu ve diğer haber ajanlarının aktardığı üzere Amerikan Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Philip Crowley şöyle demiştir: "Bu zor bir durum. Devlet Başkanı Tanja, görev süresini uzatmayı istiyordu. Açıktır ki bugünkü olayları hızlandıran bizzat budur." Ve şöyle demiştir: "Bu durum, seçimlerin yapılması ve yeni bir hükümetin oluşması için Nijer'in harekete geçmesi gerektiğini teyit ettiği inancındayız."

5. Fransız haber ajansının ismini vermediği Amerikalı yetkilinin açıklamaları ile Amerikan Dışişleri Bakanlığı Sözcüsünün açıklamaları, Amerika'nın darbeden memnun olduğunu ve geçen ağustos ayında yapılan anayasa değişikliği referandumu yoluyla görev süresini üç sene daha uzatacağı konusuna işaret ederek darbenin fiili sorumluluğunu devrik Devlet Başkanı Tanja'ya yüklediğini göstermektedir. Nitekim o zaman kendisine karşı güçlü bir muhalefet oluşarak ülkede çalkantılı siyasi bir durum meydana gelmişti. Tanja, 1999 yılında -darbe sırasında yaralanan-Binbaşı Davut Malam'ın liderliğinde ordunun yaptığı darbeden sonra iki defa seçilmiş ve anayasa üçüncü bir dönem görev yapmasına izin vermeyince bu anayasa değişikliğini gerçekleştirmişti. Nitekim geçen 26 mayısta kendisine üçüncü dönemliğine aday olması veya devlet başkanlığı süresini uzatması imkanı veren bu anayasa değişikliğinin yürütmesini onaylamayan anayasa mahkemesini feshettiği gibi parlamentoyu da feshetmişti. Bunun ardından geçen kasım ayında parlamento seçimlerini gerçekleştirmiş ve muhalefet de seçimleri boykot etmişti.

Görev süresinin uzatılmasına işaret eden Amerikan açıklamaları, fiili sorumluluğu devlet başkanına yüklemeye ve darbeyi meşrulaştırmaya dönük açıklamalardır. Ayrıca Amerikan Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü, ne devlet başkanının göreve iade edilmesi ne de darbeciler ile devrik cumhurbaşkanı arasında diyalog yapılması çağrısında bulunmuştur. Bilakis yeni bir seçimin yapılması ve yeni bir hükümetin oluşturulması çağrısında bulunmuştur. Dolayısıyla tüm bunlar darbenin arkasında Amerika'nın olduğunu teyit etmektedir.

6. Bilindiği üzere Nijer, halkının çoğunluğu Müslüman olan İslami bir belde olup doğrudan bir Fransız sömürgesidir. Zira 1960 yılında şekli bağımsızlık verilmesine rağmen Fransız nüfuzu tüm şekliyle orada kalmış ve Fransa'nın nükleer çıkarlarını güvence altına almak amacıyla halen orada "1500" Fransız askeri bulunmaktadır. Zira Nijer, uranyum üretiminde dünyanın üçüncü ülkesidir ve oradaki uranyum üretimini işleten bizzat Fransız şirketleridir. Bundan dolayı genellikle muazzam tabi kaynak zenginliklerine sahip İslami beldeleri olmak üzere diğer Afrika ülkeleri gibi Nijer de Amerikalıların hakim olmak ve Fransız nüfuzunu kovmak için göz diktiği bir yerdir. Zira Afrika ülkeleri, envai türde ham maddenin kaynağı olduğu gibi aynı şekilde enerji kaynağıdırlar. Bunun içindir ki Avrupalı ve Amerikalı tamahkar Batılı sömürgeciler arasında çatışmanın mahalli olmuştur.

7. Uranyum üretimi bakımından Nijer'in önemi ve özellikle de onu işletenin bizzat Fransız şirketleri olmasından dolayı atmosferlerin kolayca Amerika'nın lehine gelişmesi ve Fransa'nın bu şekilde Amerika'ya direnmeden sömürgelerini terk edip bırakması beklenmemektedir. Binaenaleyh önümüzdeki günlerde bu Müslüman ülke, daha önce alışık olduğu Fransız ajanları arasındaki yerel çatışmalara benzemeyen devletlerarası sıcak çatışmalara sahne olacaktır.

H. 06 Rabî-ul Evvel 1431

M. 20 Şubat 2010